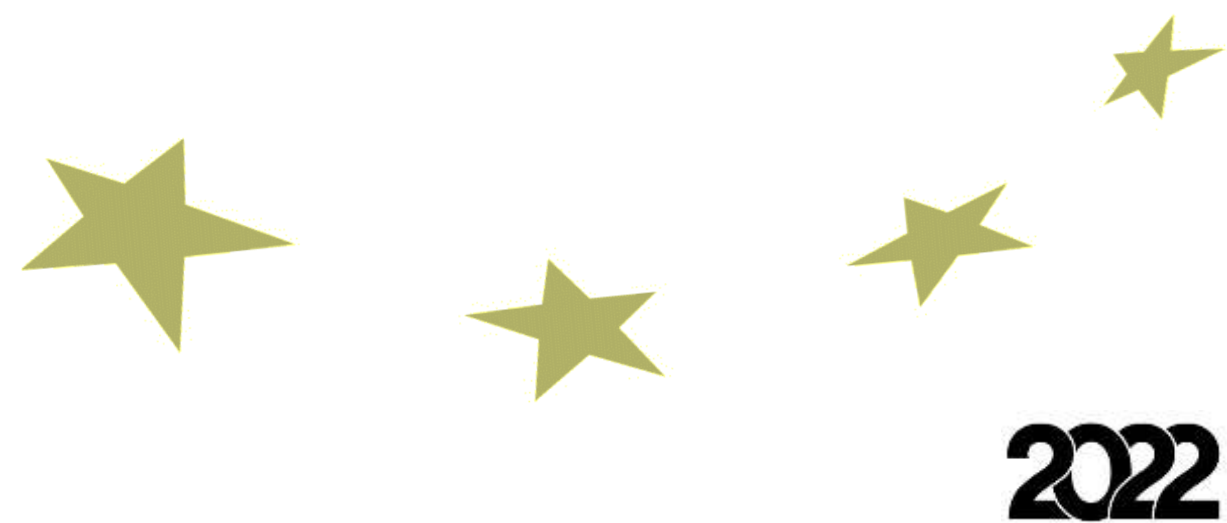

EU Law Journal

Volume 7, Number 2

www.eulawjournal.eu

EU Law Journal

The scientific peer-reviewed EU Law Journal is focused on academic texts, original studies of Slovak as well as foreign authors regarding the EU and EU law. Besides research studies it includes contributions to the discussion on current topics about the EU and EU law as well as book reviews of domestic and foreign authors. Contributions are reviewed by an anonymous reviewing procedure. Further information for authors are available online at www.eulawjournal.eu

Editor in Chief

Dr. habil. JUDr. Rastislav Funta, Ph.D., LL.M., Danubius University (Bratislava – Slovak republic)

Editorial Board

Prof. Dr. Elena Boltanova, PhD., Tomsk State University (Tomsk – Russian Federation)

Doc. Dr. Andrea Čajková, PhD., University of Ss. Cyril and Methodius (Trnava – Slovak republic)

Prof. Dr. Cagri Erhan, PhD., Altinbas University (Istanbul - Turkey)

Doc. Dr. Liudmyla Golovko, PhD., National University of Ukraine (Kiev – Ukraine)

Dr. Judit Glavanits, PhD., Szechenyi Istvan University (Győr - Hungary)

Prof. Dr. Nina Ischenko, PhD., Gomel State University (Sukhoi – Belarus)

Doc. JUDr. PhDr. mult. Libor Klimek, PhD., Matej Bel University (Banská Bystrica – Slovak republic)

Doc. JUDr. Andrej Králik, PhD., LL.M., EUIPO (Alicante – Spain)

pplk. doc. PhDr. Ing. Kristína Králiková, PhD., MBA., Academy of the Police Force (Bratislava - Slovakia)

Prof. Dr. habil. Péter Miskolczi Bodnár, CSc., Karoli Gaspar University (Budapest - Hungary)

Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc., Economic University (Bratislava – Slovak republic)

Dr. Štefan Nebeský, Ph.D., M.E.S., European Banking Authority (London – Great Britain)

Prof. Ing. Peter Plavčan, CSc., Comenius University (Bratislava – Slovak republic)

Doc. JUDr. Pavel Svoboda, Ph.D., D.E.A., Charles University (Prague – Czech republic)

Published by
IRIS - Vydavateľstvo a tlač, s. r. o.
Žitavská 14
820 13 Bratislava, Slovak republic
IČO 35 926 376
in cooperation with
Danubius University
Janko Jesenský Faculty of Law
Richterova 1171
925 21 Sládkovičovo, Slovak republic
Email: info@eulawjournal.eu

Volume 7, Number 2
Periodicity: twice a year
Issued: June 2022

© EU Law Journal 2022

EV 5318/16
ISSN 2453-7098

Content of Issue 2/2022

Potential anti-competitive effects of innovative technologies in EU Law
Rastislav Funta & Michal Ďuriš

EU higher education systems - concepts and reality
Peter Plavčan & Liudmyla Golovko

Adequacy of the concept of human rights to the information society
Magdalena Sitek

Potential anti-competitive effects of innovative technologies in EU Law

Rastislav Funta & Michal Ďuriš
Danubius University

Abstract

Qualcomm attempted to use the argument which was part of the CJEU's decision in Intel's appeal to try to justify its rebates by using the "as efficient competitor" ("AEC") test to determine whether rebates were likely to restrict competition. Has Qualcomm's strategic behavior prevented competition and market innovation and limited the choice available to consumers? Also this question is subject to further analysis.

Key words

anti-competitive effects, competition, innovative technologies

1. Introduction

Európska komisia uložila v roku 2018 spoločnosti Qualcomm (najväčší výrobca LTE (Long-Term Evolution) čipov na svete) pokutu 997 miliónov €¹ za zneužitie dominantného postavenia na trhu s čipmi. Čipové sady LTE pre základné pásma sa často označujú ako „*modemové čipy*“ v sektore informačných a telekomunikačných technológií. Čipové sady umožňujú smartfónom a tabletom pripojenie k mobilným sietiam a používajú sa na prenos hlasu a údajov. V roku 2019 udelila Európska komisia spoločnosti Qualcomm druhú pokutu za 18 mesiacov vo výške 242 miliónov €² za zneužitie jej dominantného postavenia na trhu s čipovými sadami. Spoločnosť Qualcomm predávala pod cenu s cieľom vytlačiť konkurenta Icera z trhu.³

28. januára 2021 SDEÚ potvrdil rozhodnutie Všeobecného súdu, ktorým sa konštatovalo, že žiadosť o informácie, ktorú vydala Európska komisia v rámci vyšetrovania predátorských praktík spoločnosti Qualcomm, neporušila zásadu proporcionality.⁴

V nadväznosti na úvodnú časť analyzujeme pravidlá hospodárskej súťaže EÚ týkajúce sa zneužívania dominantného postavenia na trhu.⁵ Ďalšia časť tohto príspevku skúma rozhodnutia Európskej komisie vo veci Qualcomm. Táto časť sa týka aj určitých kontroverzných dohôd medzi spoločnosťami Qualcomm a Apple Inc., ktoré boli v platnosti od roku 2011 do roku 2016 (spoločnosť Qualcomm uviedla, že tieto dohody neporušovali pravidlá hospodárskej súťaže EÚ). Spoločnosť Qualcomm vo svojom stanovisku Európskej komisii okrem iného poznamenala, že jej rozhodnutie sa dopustilo zjavných chýb v posúdení, pokiaľ ide o vymedzenie relevantného trhu s výrobkami a určenie dominantného postavenia. Spoločnosť Qualcomm tiež poprela, že príslušné dohody medzi spoločnosťami Qualcomm a Apple boli schopné mať potenciálne protisúťažné účinky. V ďalšej časti tohto príspevku sa potom skúmajú dôvody a hlavné tvrdenia predložené spoločnosťou Qualcomm. Táto časť sa zameriava aj na to, či dohoda medzi spoločnosťou Qualcomm a Apple priniesla na jednej strane „*potenciálne protisúťažné účinky*“ a na druhej strane, či je možné praktiky spoločnosti Qualcomm zdôvodniť efektívnosťou. Odpovede na tieto otázky by sa mohli použiť na určenie toho, či praktiky spoločnosti Qualcomm možno považovať za zneužívajúce. Záverečná časť čerpá zo záverov dosiahnutých v predchádzajúcich oddieloch a predkladá niekoľko návrhov ohľadne dominantných spoločností pôsobiacich na európskom trhu informačných a telekomunikačných technológií.

¹ Pokuta predstavuje 4,9% z obratu spoločnosti Qualcomm v roku 2017. Základná výška pokuty sa stanovuje podľa hodnoty predaja s použitím metodiky v zmysle usmernenia k metóde stanovenia pokút uložených podľa čl. 23 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1/2003 (2006/C 210/02).

² Pokuta predstavuje 1,27% z obratu spoločnosti Qualcomm v roku 2018.

³ Európska komisia uložila spoločnosti Qualcomm pokutu za zneužívanie dominantného postavenie predajmi pod cenou, aby vytlačili konkurentov z trhu. Je to po prvýkrát, čo Európska komisia od rozhodnutia Wanadoo z roku 2003 (COMP/AT.38233) Wanadoo Interactive) uložila spoločnosti za predátorské ceny pokutu. K predátorským cenám pozri: EDLIN, A. S. (2012): Predatory pricing.

⁴ C-466/19 P, Qualcomm, Inc. a Qualcomm Europe Inc. proti Európskej komisii, ECLI:EU:C:2021:76.

⁵ FUNTA, R. (2011): Abuse of a dominant position in EU and US Law; K zneužívaniu trhu pozri: KLIMEK, L. (2013): Effective Enforcement of Sanctions for Market Abuse in the EU: Introduction of Criminal Sanctions; KALESNÁ, K. - HRUŠKOVIČ, I. - ĎURIŠ, M. (2012): Európske právo.

2. Právo EÚ a zneužívanie dominantného postavenia

Čl. 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) zakazuje podnikom zneužívať dominantné postavenie na trhu.⁶ Čl. 102 ZFEÚ stanovuje, že:

Akékoľvek zneužívanie dominantného postavenia na vnútornom trhu či jeho podstatnej časti jedným alebo viacerými podnikmi sa zakazuje ako nezlučiteľné s vnútorným trhom, ak sa tým môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Takéto zneužívanie môže zahŕňať najmä:

- a) priame alebo nepriame vynucovanie neprímeraných nákupných alebo predajných cien alebo iných obchodných podmienok;
- b) obmedzovanie výroby, odbytu alebo technického rozvoja na úkor spotrebiteľov;
- c) uplatňovanie nerovnakých podmienok voči obchodným partnerom pri rovnakých plneniach, čím ich v hospodárskej súťaži znevýhodňujú;
- d) podmieňovanie uzatvárania zmlúv prijatím dodatočných záväzkov, ktoré svojou povahou alebo podľa obchodných zvyklostí nesúvisia s predmetom týchto zmlúv.

Relevantný trh výrobkov pozostáva zo všetkých výrobkov a/alebo služieb, ktoré sú považované za vzájomne zameniteľné alebo nahraditeľné z hľadiska spotrebiteľa, a to na základe ich vlastností, cien a zamýšľaného účelu použitia.⁷ Zastupiteľnosť na strane ponuky je možné taktiež brať do úvahy pri definovaní relevantného trhu v situáciách, kde táto zastupiteľnosť má rovnaké účinky ako zastupiteľnosť na strane dopytu, a to v zmysle bezprostrednosti a efektívnosti. Európska komisia posudzuje zastupiteľnosť na strane dopytu s prihliadnutím na „teoretický prístup, ktorý spočíva v predpoklade mierneho, 5 až 10 %, ale trvalého zvyšovania ceny výrobku, na základe ktorého je definovaný relevantný trh, a v posúdení, či by toto hypotetické zvyšovanie mohol so ziskom uplatňovať hypotetický monopolista, ktorý vyrába daný výrobok. Podľa tohto ekonomického testu, ak je zastupiteľnosť dostatočná na to, aby vylúčila akýkoľvek záujem na takomto zvyšovaní cien z dôvodu poklesu predaja, ktorý by z neho vyplynul, treba náhradné výrobky považovať za výrobky, ktoré vyvíjajú významný konkurenčný tlak na daný výrobok. Pokiaľ ide o špecifický prípad uvedenia nového výrobku na trh, nie je zriedkavé, že nárast predajov nového výrobku, ktorý čo len čiastočne nahrádza existujúci výrobok, trvá istý čas a v dôsledku toho tieto predaje narastajú postupne. Na základe tohto teoretického rámca si na účely určenia, či existujúci výrobok vyvíja významný konkurenčný tlak na nový výrobok, treba položiť

⁶ K prípadom zneužívania dominantného postavenia podnikov na vylúčenie konkurentov trhu pozri: FUNTA, R. (2014): Some remarks on the Google ECJ ruling (C-131/12).

⁷ VARGA, P. (2006): Relevantný trh ako kritérium pri uplatňovaní pravidiel na ochranu hospodárskej súťaže.

otázku, či by s prihliadnutím na postupný nárast predajov nového výrobku mierne zvyšovanie ceny nového výrobku viedlo k preorientovaniu sa dopytu na existujúci výrobok, takže toto zvyšovanie ceny by neprinášalo zisk s ohľadom na príjmy, ktoré by boli dosahované, ak by k uvedenému zvyšovaniu cien nedochádzalo. Postupnosť zvyšovania predajov nového výrobku pritom nemusí vymiznúť za okolností, ak by toto zvyšovanie cien prinášalo zisk, a preto by bolo potrebné dospieť k záveru, že existujúci výrobok nevyvíja významný konkurenčný tlak na nový výrobok. Postupnosť zvyšovania predajov nového výrobku nahrádzajúceho existujúci výrobok v zásade nemôže sama osebe postačovať na záver, že existujúci výrobok vyvíja významný konkurenčný tlak na nový výrobok.“⁸ Rovnako tak je potrebné skúmať, či existuje dostatočná miera zameniteľnosti medzi všetkými výrobkami a službami a či ide o konkrétne použitie takýchto výrobkov alebo služieb.⁹

Po druhé, dôležitým faktorom na určenie, či existuje dominantné postavenie, je existencia významného trhového podielu.¹⁰ Vo väčšine prípadov je veľmi vysoký podiel na trhu dôkazom dominantného postavenia, ako napríklad keď spoločnosť¹¹ má podiel na trhu 50 % a viac. Podiel 70 až 80 % je sám osebe jasným ukazovateľom existencie dominantného postavenia na relevantnom trhu. Pomerne dôležitým ukazovateľom je aj pomer trhového podielu dominantného podniku na trhu jeho najbližších konkurentov. Ďalším rozhodujúcim faktorom je existencia prekážok vstupu na trh, ktoré bránia potenciálnym konkurentom v prístupe na trh.¹² Medzi ďalšie aspekty patrí celková veľkosť a ekonomická sila podniku, jeho finančné a technické zdroje, ktoré môžu predstavovať prekážky vstupu na trh.¹³ Pojem „dominantné postavenie“ v zmysle čl. 102 ZFEÚ sa týka postavenia ekonomickej sily, ktorú má podnik a ktorý umožňuje dotknutému subjektu brániť zachovaniu efektívnej hospodárskej súťaže na relevantnom trhu tým, že mu dáva možnosť správať sa v značnej miere nezávisle od svojich konkurentov, zákazníkov a napokon aj spotrebiteľov.¹⁴

⁸ T-321/05, AstraZeneca AB a AstraZeneca plc proti Európskej komisii, EU:T:2010, bod. 8.

⁹ T-556/08, Slovenská pošta proti Európskej komisii, EU:T:2015, bod. 112.

¹⁰ WHISH, R. - BAILEY, D. (2018): Competition Law.

¹¹ ŠEBESTA, M. – ŠEBESTOVÁ, P. – BRAXTOR, T. – KOPČAKOVÁ, S. (2019): Perspektíva vývoja práva obchodných spoločností.

¹² SVOBODA, P. - MUNKOVÁ, J. - KINDL, J. (2012): Soutěžní právo.

¹³ KLUČKA, J. - MAZÁK, J. a kol. (2004): Základy európskeho práva.

¹⁴ T-201/04, Microsoft Corporation proti Európskej komisii, EU:T:2007, bod. 229. K subjektom v nekalej súťaži pozri napr. BABIAKOVÁ, E. (2008): Pojmové znaky nekalosúťažného konania; DRGONCOVÁ, J. (2005): Nekalá súťaž ako prostriedok ochrany spotrebiteľov.

Po tretie, pokiaľ ide o zneužívanie dominantného postavenia, SDEÚ rozhodol, že dominantný podnik má osobitnú zodpovednosť za to, aby nezabránil vstupu konkurentov na trh alebo ho nesťažil, pokiaľ neexistujú dôvody týkajúce sa ochrany oprávnených záujmov podniku zúčastňujúceho sa hospodárskej súťaže na základe kvality alebo pokiaľ neexistuje objektívne odôvodnenie.¹⁵ Rozsah osobitnej zodpovednosti dominantného podniku sa musí posudzovať na základe konkrétnych okolností prípadu.¹⁶

Nakoniec, pokiaľ ide o efektívnosť, SDEÚ pripomenul, že uplatňovanie čl. 102 ZFEÚ si vyžaduje dvojstupňový prístup.¹⁷ Efektívnosť, ak je riadne odôvodnená dominantným podnikom, sa bude musieť vyhodnotiť a, ak je to potrebné, vyvážiť potenciálnymi protisúťažnými účinkami konania až po preukázanie takýchto protisúťažných účinkov.¹⁸

2.1. Ovplyvnilo rozhodnutie vo veci Qualcomm globálny trh s čipmi?

Európska komisia začala prešetrovanie 16. júla 2015. 8. decembra 2015 zaslala Európska komisia spoločnosti Qualcomm oznámenie o námietkach, kde uviedla svoje predbežné obavy, po ktorom nasledoval list zaslaný vo februári 2017, v ktorom boli uvedené ďalšie fakty relevantné pre konečné rozhodnutie. Podľa Európskej komisie sa v tomto prípade plne rešpektovalo právo na obhajobu spoločnosti Qualcomm. Na základe dôkazov ktoré poukazujú na poškodenie hospodárskej súťaže Európska komisia dospela k záveru, že tento prípad naplnil kritériá, podľa ktorých je potrebné sa ním prednostne zaoberať v súlade s oznámením Európskej komisie: Usmernenie o prioritách Komisie v oblasti presadzovania práva pri uplatňovaní čl. 102 ZFEÚ na prípady zneužívania dominantného postavenia podnikov na vylúčenie konkurentov z trhu. Európska komisia 8. decembra 2015 zaslala spoločnosti Qualcomm oznámenie o námietkach týkajúce sa potenciálnych predátorských cien.

Európska komisia v rozhodnutí uviedla, že relevantným výrobkom je trh s čipovými sadami LTE. Čipové sady LTE umožňujú smartfónom a tabletom pripojenie k celulárnym (mobilným) sieťam. Tieto čipové sady sa používajú hlavne na prenos hlasu a údajov. Takéto čipové sady spĺňajú normu 4G (Fourth Generation/štvrtá generácia) LTE.¹⁹ Na trhu čipových

súprav LTE sú však aj iní dodávatelia čipových súprav. Konkrétne spoločnosť Intel, najväčší výrobca čipových súprav používaných v počítačoch, súťažila s Qualcomm o zákazníkov. Spoločnosť Qualcomm mala v období od 1. januára 2011 do 31. decembra 2016 dominantné postavenie na svetovom trhu s čipovými sadami LTE. Európska komisia uviedla, že spoločnosť Qualcomm sa teší veľkému podielu na svetovom trhu s čipovými sadami LTE od roku 2010. Po druhé, svetový trh s čipovými sadami LTE sa vyznačuje existenciou mnohých prekážok vstupu a expanzie.

Záver Európskej komisie týkajúce sa dominantného postavenia spoločnosti Qualcomm na svetovom trhu s čipovými sadami LTE v období medzi rokmi 2011 a 2016 sú založené najmä na jej veľmi vysokom podiele na trhu, ktorý predstavuje viac ako 90 %. Európska komisia zdôraznila, že trh sa vyznačuje aj veľkými prekážkami vstupu na trh. Patria sem výdavky na výskum a vývoj potrebné na to, aby dodávateľ mohol spustiť čipovú sadu LTE a rôzne prekážky súvisiace s právami duševného vlastníctva spoločnosti Qualcomm.

Apple, významný výrobca smartfónov a tabletov s prémiovým imidžom značky na svete, bol hlavným zákazníkom čipových súprav LTE. Podľa Európskej komisie spoločnosť Qualcomm v roku 2011 podpísala dohodu so spoločnosťou Apple, v ktorej sa zaväzuje uskutočňovať významné platby spoločnosti Apple pod podmienkou, že Apple bude používať výhradne čipové sady Qualcomm vo svojich zariadeniach iPhone a iPad. V roku 2013 sa platnosť dohody predĺžila do konca roku 2016. Podľa tejto dohody by Qualcomm zastavila platby, ak by spoločnosť Apple komerčne uviedla na trh zariadenie s čipovou sadou dodávanou konkurenciou. Okrem toho po väčšinu času, keď bola dohoda v platnosti, by spoločnosť Apple musela vrátiť spoločnosti Qualcomm veľkú časť platieb, ktoré dostala v minulosti, ak by sa rozhodla zmeniť dodávateľov. Platnosť dohody uzavretej do 31. decembra 2016, sa skončila 16. septembra 2016, keď spoločnosť Apple uviedla na trh svoje zariadenia iPhone 7 s čipovými sadami Intel LTE.

2.2. Rozhodnutie

Ako poznamenáva Európska komisia, dominantné postavenie na trhu nie je podľa protimonopolných pravidiel EÚ nezákonné. Dominantné spoločnosti však

¹⁵ T-286/09, Intel Corporation proti Európskej komisii, EU:T:2014, bod. 205.

¹⁶ FUNTA, R. - GOLOVKO, L. - JURÍŠ, F. (2016): Európa a európske právo.

¹⁷ KRÁLIK, A. (2014): Náhrada škody spôsobenej porušením súťažného práva.

¹⁸ JONES, A. - SUFRIN, B. (2010): EU Competition Law: Text, Cases and Materials.

¹⁹ Na rozdiel od 3G (the third generation/tretia generácia), 4G umožňuje používateľom plne používať digitálne médiá na svojich mobilných zariadeniach vrátane streamovania videa, multimediálnych aplikácií a kvalitnej hudby. Čo je to 4G

LTE? Ide o skratku pre „Long Term Evolution“. Kým 4G LTE predstavuje zlepšenie v porovnaní s 3G, technicky to nie je 4G. Väčšina mobilných operátorov však inzeruje svoje siete ako 4G LTE, pretože to znie rovnako ako 4G (alebo ešte lepšie). Môže priemerný spotrebiteľ vidieť rozdiel medzi 4G a LTE? Vo väčšine prípadov je rýchlosť sťahovania porovnateľná. Normy pre 4G sú stanovené Medzinárodnou telekomunikačnou úniou - rádiokomunikačný sektor (ITU-R): rýchlosť 100 Mb/s (napríklad vo vozidlách) a maximálna rýchlosť 1 Gbit/s pre pripojenia „s nízkou mobilitou“ (napríklad zariadenie jednotlivcami). Hoci ITU-R stanovuje normy pre to, čo sa považuje za 4G, nie je regulačný orgán, takže nemá kontrolu nad tým, čo sa predáva ako 4G.

majú osobitnú zodpovednosť za to, aby nezneužívali svoje postavenie na trhu obmedzovaním hospodárskej súťaže ani na trhu, na ktorom sú dominantné, ani na samostatných trhoch.²⁰ Podľa rozhodnutia spoločnosť Qualcomm zneužila svoje dominantné postavenie na trhu s čipovými sadami LTE poskytovaním platieb spoločnosti Apple pod podmienkou, že spoločnosť Apple splní všetky požiadavky spoločnosti Qualcomm s ohľadom na čipové sady LTE. Na podporu tohto záveru Európska komisia uviedla štyri dôvody.

Platby poskytnuté spoločnosťou Qualcomm spoločnosti Apple pod podmienkou, že spoločnosť Apple splní všetky požiadavky od spoločnosti Qualcomm s ohľadom na čipové sady LTE.

Bez ohľadu na argumenty spoločnosti Qualcomm o opaku, jej exkluzívne platby mali potenciálne protisúťažné účinky. V nadväznosti na tento bod Európska komisia uviedla, že:

V prvom rade platby spoločnosti Qualcomm znížili motiváciu spoločnosti Apple prejsť ku konkurenčným dodávateľom čipových súprav LTE, ako to potvrdzujú interné dokumenty a vysvetlenia spoločnosti Apple.

Po druhé, platby za exkluzivitu spoločnosti Qualcomm pokrývali významný podiel na svetovom trhu s čipovými sadami LTE.

Po tretie, Apple je atraktívnym zákazníkom pre dodávateľov čipových súprav LTE, pretože je dôležitý pre vstup alebo expanziu na svetový trh čipových súprav LTE.

Po štvrté, spoločnosť Qualcomm nepreukázala, že jej platby za exkluzivitu boli vyvážené výhodami z hľadiska efektívnosti, ktoré prinesú výhody spotrebiteľovi. Je to preto, že spoločnosť Qualcomm nepreukázala, že exkluzívne platby boli potrebné na dosiahnutie akéhokoľvek zisku.

Európska komisia dodala, že konanie spoločnosti Qualcomm má značný vplyv na obchod medzi členskými štátmi v EÚ v zmysle čl. 102 ZFEÚ.

Okrem uvedených štyroch dôvodov Európska komisia vydala tlačovú správu, v ktorej analyzovala možný dopad dohôd Qualcomm-Apple na konkurentov spoločnosti Qualcomm na relevantnom trhu.²¹ Tá podporuje záver, že spoločnosť Qualcomm zneužívala svoje dominantné postavenie na svetovom trhu s čipovými sadami LTE medzi rokmi 2011 a 2016. Európska komisia uviedla, že podľa dohody sa konkurentom spoločnosti Qualcomm odoprela možnosť účinne súťažiť o významné zákazky od

Apple bez ohľadu na to, ako dobré boli ich výrobky. Európska komisia zastáva názor, že postupy spoločnosti Qualcomm znamenajú zneužitie dominantného postavenia tým, že bránia hospodárskej súťaži.²² Európska komisia uviedla, že spoločnosť Qualcomm zneužila dominantnú pozíciu na trhu tým, že zabránila konkurentom v súťaži na trhu. Problémom takejto dohody pritom nie je to, že zákazník dostane krátkodobé zníženie ceny, ale že podmienka exkluzivity neumožňuje súperiť.²³

Rozhodnutie Európskej komisie bolo založené na množstve kvalitatívnych a kvantitatívnych dôkazov, z ktorých posúdenia vyplynulo, že spotrebiteľia aj hospodárska súťaž boli v dôsledku správania spoločnosti Qualcomm znevýhodnení. Toto posúdenie zohľadnilo najmä rozsah dominantného postavenia spoločnosti Qualcomm; významné sumy zaplatené spoločnosťou Qualcomm výmenou za exkluzivitu; širokú škálu súčasných dôkazov (vrátane vnútorných dokumentov spoločnosti Apple), že platby spoločnosti Qualcomm znížili motiváciu spoločnosti Apple prejsť ku konkurencii; význam spoločnosti Apple ako zákazníka na trhu pre dodávateľov čipových súprav LTE. Apple je tiež popredným výrobcom smartfónov a tabletov, ktorý môže ovplyvniť výber ostatných zákazníkov a výrobcov. Po zohľadnení trvania a závažnosti postupov spoločnosti Qualcomm Európska komisia dospela k záveru, že spoločnosť Qualcomm zneužila svoje dominantné postavenie na trhu čipových súprav tým, že bránila hospodárskej súťaži. Sankcia vo výške viac ako 997 miliónov € mala odradiť od účasti na takýchto protisúťažných postupoch v budúcnosti.

3. Protimonopolná bitka spoločnosti Qualcomm

Európska komisia má politiku nulovej tolerancie pri zneužívaní dominantného postavenia na trhu v sektore informačných a komunikačných technológií, a toto rozhodnutie je zjavne v súlade s takouto politikou. Spoločnosť Qualcomm iniciovala súdne konanie proti Európskej komisii v ktorom požiadala Všeobecný súd, aby zrušil jej rozhodnutie resp. podstatne znížil pokutu.²⁴ Na podporu svojej žaloby spoločnosť Qualcomm uviedla sedem žalobných dôvodov:

Prvý žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté rozhodnutie má zjavné procesné chyby; Druhý žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté

²² KALESNÁ, K. – BLAŽO, O. (2012): Zákon o ochrane hospodárskej súťaže-komentár.

²³ PETR, M. - TONAROVÁ, Z. (2010): Soutěžní právo, dominance a regulace „příliš vysokých“ cen.

²⁴ Uznesením z 12. júla 2017 predseda Všeobecného súdu zamietol tento návrh (T-371/17 R, Qualcomm proti Európskej komisii, EU:T:2017:485). Rozsudkom z 9. apríla 2019 Všeobecný súd v plnej miere potvrdil rozhodnutie Európskej komisie (T-371/17, Qualcomm proti Európskej komisii, EU:T:2019:232).

²⁰ SVOBODA, P. (2019): Úvod do evropského práva.

²¹ European Commission, Antitrust: Commission Fines Qualcomm €997 million for Abuse of Dominant Position (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_421).

rozhodnutie sa dopustilo zjavne nesprávneho posúdenia, neodôvodnilo a skreslilo dôkazy;

Tretí žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté rozhodnutie sa dopúšťa zjavne nesprávneho právneho posúdenia keď uvádza, že napadnuté dohody boli schopné vyústiť do protisúťažných účinkov;

Štvrtý žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté rozhodnutie sa dopustilo zjavne nesprávneho posúdenia, pokiaľ ide o definíciu relevantného trhu s výrobkami a určenie dominantného postavenia;

Piaty žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté rozhodnutie sa dopúšťa zjavne nesprávneho právneho posúdenia a nedostatočného odôvodnenia, pokiaľ ide o trvanie údajného porušenia;

Šiesty žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté rozhodnutie sa dopustilo zjavne nesprávneho posúdenia pri uplatňovaní usmernení a porušuje zásadu proporcionality;

Siedmy žalobný dôvod je založený na tom, že napadnuté rozhodnutie sa dopustilo zjavne nesprávneho posúdenia, keď založilo právomoc Európskej komisie.

Naša pozornosť sa bude sústrediť na druhý, tretí a štvrtý žalobný dôvod.

3.1. Vymedzenie relevantného trhu

Štvrtý žalobný dôvod sa týka dvoch otázok, vymedzenia relevantných trhov s výrobkami a zhodnotenia ekonomickej sily spoločnosti Qualcomm na relevantnom trhu. Spoločnosť Qualcomm uviedla, že rozhodnutie sa dopustilo zjavných chýb v posúdení definície relevantného trhu s výrobkami a určenia dominantného postavenia. Spoločnosť Qualcomm tvrdila, že definícia relevantného trhu v rozhodnutí nezahŕňa všetky výrobky považované spotrebiteľom za vzájomne zameniteľné alebo nahraditeľné z dôvodu charakteristík výrobkov, ich cien a zamýšľaného použitia. Ďalším tvrdením bolo, že niektoré ďalšie čipové sady Qualcomm 4G majú podobné vlastnosti a spoločnosť Apple a iní spotrebiteľia ich môžu považovať za nahraditeľné výrobky. Žiadny z týchto možných tvrdení nie je ale presvedčivý. Čipové sady LTE v základnom pásme sa používajú už roky, aby sa smartfónom a tabletom umožnilo pripojenie k celulárnym sieťam. Ostatné produkty v sektore IKT (informačno-komunikačné technológie)²⁵ tieto funkcie nemajú. Napríklad čipové sady používané v stolných a prenosných počítačoch alebo čipové sady, ktoré sú v súlade so štandardom 3G, výrobcovia smartfónov a tabletov nikdy nepovažovali za vzájomne zameniteľné produkty.

3.2. Posúdenie trhovej sily

Spoločnosť Qualcomm sa mohla pred súdom pokúsiť tvrdiť, že v rokoch 2011 až 2016 nemala dominantné postavenie na svetovom trhu čipov LTE. SDEÚ by

²⁵ DAŇKO, M. (2019): Elektronické komunikácie vo svetle informatizácie spoločnosti.

potom mohol zamietnuť túto žiadosť, ak by spoločnosť Qualcomm vopred nepreukázala, že relevantný trh bol Európskou komisiou nesprávne definovaný. Hlavným dôvodom je skutočnosť, že spoločnosť Qualcomm mala počas tohto obdobia na relevantnom trhu definovanom Európskou komisiou veľmi vysoký podiel na trhu.²⁶ Podiel na trhu za väčšinu obdobia predstavoval viac ako 90 %. Európska komisia okrem toho poznamenala, že relevantný trh sa vyznačoval vysokými prekážkami vstupu na trh, pričom dodala, že tie zahŕňajú výdavky na výskum a vývoj potrebné na to, aby dodávateľ mohol spustiť čipovú sadu LTE, a rôzne prekážky súvisiace s duševným vlastníctvom spoločnosti Qualcomm.

3.3. Posúdenie protisúťažného konania

Medzi druhým a tretím žalobným dôvodom predloženým spoločnosťou Qualcomm pred Všeobecným súdom existuje úzka súvislosť. Tieto dva žalobné dôvody sa týkajú toho, či dohoda medzi spoločnosťou Qualcomm a Apple priniesla na jednej strane „potenciálne protisúťažné účinky“ a na druhej strane, či by bolo možné praktiky spoločnosti Qualcomm odôvodniť efektívnosťou. Odpovede na tieto otázky môžu určiť, či by sa praktiky Qualcommu považovali za zneužívajúce. Pokiaľ ide o otázku, či dohoda Qualcomm-Apple priniesla „potenciálne protisúťažné účinky“, Európska komisia rozhodla kladne. Vzhľadom na významné platby spoločnosti Qualcomm výmenou za exkluzivitu Európska komisia zastávala názor, že platby za exkluzivitu znížili motiváciu spoločnosti Apple prejsť ku konkurentom spoločnosti Qualcomm. Keďže konkurencia nemala veľa šancí súťažiť o významné obchody spoločnosti Apple, Európska komisia dospela k záveru, že praktiky spoločnosti Qualcomm vyústili do potenciálneho účinku narušujúceho hospodársku súťaž na trhu ako celku.

Po vykonaní „cenovo-nákladového testu“ spoločnosť Qualcomm predložila výsledky Európskej komisii. Tento test stanovil, že cenové praktiky spoločnosti Qualcomm neporušili čl. 102 ZFEÚ, ak ceny spoločnosti Qualcomm pokryli jej náklady. Európska komisia však zamietla tvrdenie spoločnosti Qualcomm keď dospela k záveru, že výsledky tohto testu nepodporili tvrdenie spoločnosti Qualcomm, že jej platby za exkluzivitu nemohli mať protisúťažné účinky. Významné platby spoločnosti Qualcomm výmenou za exkluzivitu očividne znížili motiváciu spoločnosti Apple prejsť ku konkurencii spoločnosti Qualcomm. Potom bolo mimoriadne ťažké, ak nie nemožné, aby títo konkurenti súťažili o významné obchody spoločnosti Apple. Kľúčové otázky sa týkajú dopadu významných platieb uskutočnených spoločnosťou Qualcomm za exkluzivitu. SDEÚ mohol rozhodnúť v prospech spoločnosti Qualcomm, ak by spoločnosť Qualcomm úspešne preukázala, že spoločnosť Apple mala stále širokú škálu autonómie,

²⁶ KARAS, V. - KRÁLIK, A. (2012): Právo Európskej únie.

keď spoločnosť Apple uvažovala o prechode ku konkurencii spoločnosti Qualcomm podľa dohody o exkluzivite. Rovnako tak sa spoločnosť Qualcomm mohla pokúsiť presvedčiť SDEÚ, že ostatní výrobcovia čipových súprav môžu súťažiť s Qualcommom o obchody spoločnosti Apple. Pokiaľ ide o to, či je možné postupy spoločnosti Qualcomm odôvodniť efektívnosťou Európska komisia uviedla, že spoločnosť Qualcomm nepreukázala, že jej platby za exkluzivitu boli vyvážené výhodami z efektívnosti, ktoré prospievajú aj spotrebiteľovi. Inými slovami, Európska komisia zastáva názor, že spoločnosť Qualcomm nepreukázala, že podmienka exkluzivity vytvorila akékoľvek výhody, ktoré by mohli odôvodniť predmetné postupy.

4. Je rozsudok SDEÚ dôvodom na nádej?

Európska komisia nesie dôkazné bremeno, že dohoda medzi spoločnosťami Qualcomm a Apple priniesla „potenciálne protisúťažné účinky“ a že praktiky spoločnosti Qualcomm nemôžu byť na základe toho odôvodnené. Je potrebné poznamenať, že rozsudok vo veci Intel²⁷ mohol byť do istej miery dôvodom nádeje pre spoločnosť Qualcomm. Európska komisia v roku 2009 uplatnila v rozhodnutí vo veci Intel test „rovnako efektívneho konkurenta“ (test AEC) s cieľom preukázať, že systém zliav spoločnosti Intel bol „schopný obmedziť hospodársku súťaž, a preto predstavuje zneužitie dominantného postavenia v zmysle čl. 102 ZFEÚ.“²⁸ Pokiaľ ide o tento systém zliav, Európska komisia uviedla, že úroveň zliav poskytnutých spoločnosťou Intel spoločnostiam Dell, HP a NEC v rokoch 2002 až 2005 bola de facto podmienená tým, že zákazníci budú výhradne získavať svoje x86 centrálné spracovateľské jednotky (od Dell) alebo takmer výhradne (HP a NEC) od spoločnosti Intel.²⁹

AEC test je ekonomická metodika, ktorá sa snaží na základe údajov o cenách a nákladoch dominantného podniku vypočítať, či je možné, aby hypotetický konkurent s rovnakou štruktúrou nákladov ako dominantný podnik mohol vyrovnat' zľavu. Počas správneho konania spoločnosť Qualcomm tvrdila, že v usmerneniach o prioritách Komisie v oblasti presadzovania práva pri uplatňovaní čl. 102 ZFEÚ na prípady zneužívania dominantného postavenia podnikov na vylúčenie konkurentov z trhu sa od Európskej komisie vyžaduje, aby v tejto súvislosti uplatnila test AEC. Európska komisia vyvrátila argument spoločnosti Qualcomm, pretože: (1) usmernenie o prioritách Komisie v oblasti presadzovania práva pri uplatňovaní čl. 102 ZFEÚ na prípady zneužívania dominantného postavenia

podnikov na vylúčenie konkurentov z trhu neukladá Európskej komisii žiadne obmedzenia ani požiadavky týkajúce sa škály nástrojov, ktoré má k dispozícii na účely posúdenia zákonnosti určitého správania; (2) platby za exkluzivitu spoločnosti Qualcomm nespĺňali kritériá, podľa ktorých by sa nimi Európska komisia mala prednostne zaoberať. Európska komisia napriek tomu starostlivo analyzovala test AEC predložený spoločnosťou Qualcomm a dospela k záveru, že bol chybný. Spoločnosť Qualcomm nadhodnotila množstvo požiadaviek na čipové sady spoločnosti Apple, ktoré by boli počas obdobia porušenia napadnuteľné. Oprava tohto parametra znamenala, že test spoločnosti Qualcomm nepreukázal, že jej platby za exkluzivitu nemohli vylúčiť hospodársku súťaž.

V rozsudku Intel súd nepovažoval analýzu vykonanú Európskou komisiou za relevantnú. Spoločnosť Intel neskôr napadla pred SDEÚ stanovisko Všeobecného súdu týkajúceho sa relevantnosti testu AEC vykonaného Európskou komisiou. SDEÚ uviedol, že „test AEC zohral dôležitú úlohu pri hodnotení Európskej komisie, či sporný systém zliav bol spôsobilý vylúčiť z trhu potenciálnych konkurentov a Všeobecný súd bol povinný preskúmať všetky argumenty spoločnosti Intel týkajúce sa tohto testu.“³⁰ V dôsledku toho SDEÚ zrušil rozsudok Všeobecného súdu, keďže Všeobecný súd vo svojej analýze, či sporné zľavy mohli obmedzovať hospodársku súťaž, nezohľadnil argumentáciu spoločnosti Intel s poukazom na AEC test. Z rozsudku SDEÚ vo veci Intel vyplynulo, že Všeobecný súd musí preskúmať všetky chyby, ktorých sa mohla Európska komisia dopustiť pri svojej ekonomickej analýze prípadu týkajúceho sa zneužívania dominantného postavenia na trhu. Tento záver by mohol nepriamo povzbudiť dominantný podnik obviňovaný zo zneužívania jeho trhovej sily, aby spochybnil spôsob, akým Európska komisia posudzuje dôkazy v prípade zneužívania dominantného postavenia na trhu. Inými slovami, vážne pochybnosti o tom, ako Európska komisia uplatňuje ekonomické princípy, by sa mohli považovať za účinný spôsob zrušenia rozhodnutia Európskej komisie.

Povaha zliav v prípade spoločnosti Intel a povaha platieb v prípade Qualcomm sú do istej miery rovnaké, pretože obe boli použité na zabezpečenie lojality zákazníkov. Fakty týchto dvoch sporov však nie sú ani zďaleka podobné. V prípade spoločnosti Intel sa Európska komisia domnievala, že systém zliav spoločnosti Intel predstavoval zneužitie dominantného postavenia podľa čl. 102 ZFEÚ, ale rozdiel medzi prosúťažnými zľavami a vylučovacím (exclusionary) systémom zliav bol nejasný. Na zvýšenie predaja sa vo všeobecnosti poskytujú podmienené zľavy. Podnik tak môže stimulovať dopyt a byť prínosom pre

²⁷ C-413/14 P, Intel proti Európskej komisii, EU:C:2017.

²⁸ C-413/14 P, Intel proti Európskej komisii, EU:C:2017. bod. 111.

²⁹ FUNTA, R. (2017): Postoj Všeobecného súdu Európskej únie v prípade Intel: možnosť pre Súdny dvor Európskej únie vyvážiť posudzovanie zliav?“.

³⁰ C-413/14 P, Intel proti Európskej komisii, EU:C:2017. body. 143 a 144.

spotrebiteľov.³¹ Avšak za okolností, keď takéto zľavy udeľuje spoločnosť s dominantným postavením, môžu zľavy viesť k vylúčeniu. To znamená, že systém zliav spoločnosti Intel nemusí nevyhnutne patriť do rozsahu pôsobnosti čl. 102 ZFEÚ z dôvodu nejasnej deliacej čiary medzi týmto systémom a pro-súťažnými zľavami.³² V prípade Qualcomm sa však významné platby spoločnosti Qualcomm výmenou za exkluzivitu ľahko dostávajú do rozsahu pôsobnosti čl. 102 ZFEÚ. Platby spôsobili, že pre spoločnosť Apple bolo ťažké prejsť k iným výrobcom čipových súprav základného pásma LTE. Výsledkom bolo, že tieto platby za exkluzivitu znemožnili konkurentom spoločnosti Qualcomm účinne súťažiť o významné obchody spoločnosti Apple. Existuje však malá šanca presvedčiť súd o tom, že platby boli prospešné pre zákazníkov a nie protisúťažné. Spoločnosť Qualcomm sa mohla pokúsiť dokázať, že platby uskutočnené v priebehu posledných rokov nakoniec viedli k zníženiu cien smartfónov a tabletov Apple.³³

5. Záver

Na to, aby súd mohol rozhodnúť v prospech spoločnosti Qualcomm musela spoločnosť Qualcomm musela úspešne preukázať, že nemala ekonomickú silu medzi rokmi 2011 a 2016, aby sa správala nezávisle od spoločnosti Intel a ďalších konkurentov na trhu. To by spoločnosti Qualcomm poskytlo aspoň malú šancu presvedčiť súd, že nemala dominantné postavenie na trhu. Spoločnosť Qualcomm by musela preukázať, že Apple mala stále širokú škálu nezávislosti, keď uvažovala o prechode ku konkurencii spoločnosti Qualcomm. Spoločnosť Qualcomm by rovnako tak musela presvedčiť súd, aby ten uznal, že ostatní výrobcovia čipových súprav by mohli stále konkurovať spoločnosti Qualcomm o obchody spoločnosti Apple. Spoločnosť Qualcomm by musela úspešne preukázať, že niektoré čipové sady LTE sa mohli vyrábať na mieru, aby sa zlepšili funkcie produktov spoločnosti Apple. K tomu však neprišlo. SDEÚ vo svojom rozsudku v roku 2021 zamietol odvolanie spoločnosti Qualcomm. Rozsudok SDEÚ vo veci Qualcomm potvrdzuje širokú diskrečnú právomoc Európskej komisie pri rozhodovaní o tom, aké informácie sú „potrebne“ na určenie, či došlo k údajnému porušeniu práva. Vzhľadom na rozsiahle vyšetrovacie právomoci zverené Európskej komisii jej prináleží rozhodnúť, či je konkrétny údaj (informácia) nevyhnutný na to, aby mohla odhaliť porušenie pravidiel hospodárskej súťaže. Aj keď už Európska komisia má dôkazy o existencii takéhoto porušenia, môže sa oprávnené domnievať, že je potrebné

vyžiadať si ďalšie informácie, ktoré jej umožnia lepšie vymedziť rozsah porušenia, určiť jeho trvanie alebo identifikovať porušenie a okruh zúčastnených podnikov. Dominantné podniky by tak nemali podceňovať protimonopolné riziká vyplývajúce z ich praktík ktoré bránia hospodárskej súťaži. Kľúčová otázka sa preto týka toho, či dohoda medzi spoločnosťami Qualcomm a Apple priniesla „potenciálne protisúťažné účinky“. Aj keď táto dohoda mohla priniesť takéto účinky, nie je isté, či obmedzuje „výrobu, trhy alebo technický rozvoj na úkor spotrebiteľov“. Zostáva tak nejasné, či by potenciálne protisúťažné účinky mohli mať negatívny vplyv na spotrebiteľov.

6. Literatúra

- BABIAKOVÁ, E. (2008): Pojmové znaky nekalosúťažného konania. In: Zo súdnej praxe, č. 6.
- DAŇKO, M. (2019): Elektronické komunikácie vo svetle informatizácie spoločnosti. In: Míľniky práva v stredoeurópskom priestore. PF UK, Bratislava.
- DRGONCOVÁ, J. (2005): Nekalá súťaž ako prostriedok ochrany spotrebiteľov. In: Justičná revue, č. 4.
- EDLIN, A. S. (2012): Predatory pricing. University of California, Berkeley.
- FAELLA, G. (2008). The antitrust assessment of loyalty discounts and rebates. In: Journal of Competition Law and Economics, 4 (2).
- FUNTA, R. (2011): Abuse of a dominant position in EU and US Law. 2nd edition, Tribun EU, Brno.
- FUNTA, R. (2014): Some remarks on the Google ECJ ruling (C-131/12). In: Krytyka Prawa-Akademia Leona Koźmińskiego, Warszawa.
- FUNTA, R. - GOLOVKO, L. - JURIŠ, F. (2016): Európa a európske právo. Iris, Bratislava.
- FUNTA, R. (2017): Analýza vernostných zliav v súťažnom práve. Iris, Bratislava.
- FUNTA, R. (2017): Postoj Všeobecného súdu Európskej únie v prípade Intel: možnosť pre Súdny dvor Európskej únie vyvážiť posudzovanie zliav?“. In: Bulletin Slovenskej Advokácie, č. 11.
- GREGUŠOVÁ, D. – PERÁČEK, T. (2015): Obchodné právo pre manažérov. Univerzita Komenského, Bratislava.
- JONES, A. - SUFRIN, B. (2010): EU Competition Law: Text, Cases and Materials. Oxford University Press, Oxford.
- KALESNÁ, K. – BLAŽO, O. (2012): Zákon o ochrane hospodárskej súťaže-komentár. C.H.Beck, Bratislava.
- KALESNÁ, K. - HRUŠKOVIČ, I. - ĎURIŠ, M. (2012): Európske právo. PF UK, Bratislava.
- KARAS, V. - KRÁLIK, A. (2012): Právo Európskej únie. 1. vydanie, C.H.Beck, Bratislava.
- KLIMEK, L. (2013): Effective Enforcement of Sanctions for Market Abuse in the EU: Introduction of Criminal Sanctions. In: Czech Yearbook of International Law, Juris Publishing, New York.
- KLUČKA, J. - MAZÁK, J. a kol. (2004): Základy európskeho práva. Iura Edition, Bratislava.

³¹ GREGUŠOVÁ, D. – PERÁČEK, T. (2015): Obchodné právo pre manažérov; ŠMEJKAL, V. (2014): Výběr spotřebitele - nové paradigma pro globální antitrust?

³² FUNTA, R. (2017): Analýza vernostných zliav v súťažnom práve; FAELLA, G. (2008). The antitrust assessment of loyalty discounts and rebates.

³³ Dňa 18. júna 2019 podala spoločnosť Qualcomm odvolanie smerujúce k zrušeniu rozsudku Všeobecného súdu (C-466/19 P. Qualcomm proti Európskej komisii).

- KRÁLIK, A. (2014): Náhrada škody spôsobenej porušením súťažného práva. C.H.Beck, Bratislava.
- PETR, M. - TONAROVÁ, Z. (2010): Soutěžní právo, dominance a regulace „příliš vysokých“ cen. In: Právní rozhledy, č. 12.
- SVOBODA, P. - MUNKOVÁ, J. - KINDL, J. (2012): Soutěžní právo. 2. vydání, C.H.Beck, Praha.
- SVOBODA, P. (2019): Úvod do evropského práva. 6. vydání, C.H.Beck, Praha.
- ŠEBESTA, M. – ŠEBESTOVÁ, P. – BRAXTOR, T. – KOPČAKOVÁ, S. (2019): Perspektíva vývoja práva obchodných spoločností. AZZZ SR, Bratislava.
- ŠMEJKAL, V. (2014): Výběr spotřebitele - nové paradigma pro globální antitrust? In: ANTITRUST Revue soutěžního práva, č. 1.
- VARGA, P. (2006): Relevantný trh ako kritérium pri uplatňovaní pravidiel na ochranu hospodárskej súťaže. In: Justičná revue, č. 6-7.
- WHISH, R. - BAILEY, D. (2018): Competition Law. 9th. Edition, Oxford University Press, Oxford.

EU higher education systems - concepts and reality

Peter Plavčan & Liudmyla Golovko

Danubius University

Comenius University Bratislava

Abstract

The quantitative and structural shape of higher education is always one of the most interesting and particularly controversial topics in higher education policy, and it leaves its clear mark on everyday university life, even if those involved are not always aware of it. The article will begin by clarifying the importance of the quantitative and structural shape: that we always direct our attention to national higher education systems, which are the most important aspects of the shape of the higher education system, the meaning of the two key terms of the discussion - "expansion" and "differentiation" - have and the importance of international comparison in this context.

Key words

EU higher education systems, expansion, differentiation

1. Introduction

Firstly, higher education is not primarily understood as transnational, but rather as national.¹ That is not a matter of course. Higher education systems have many supranational components.

- In many fields, also known as disciplines, the knowledge is "universal" – that means it is equally valid all over the world.
- We are looking for knowledge all over the world in order to advance scientific progress.
- For scientists, it is part of this to cultivate international cooperation and to frequently travel to other countries for this purpose.
- Finally, many scientists see themselves as "cosmopolitans", as citizens of the world, who are not primarily shaped locally, regionally or nationally in their thoughts and actions, but rather by the knowledge and values of a large number of countries and cultures.

Yet higher education systems are surprisingly national.

- The rules governing universities are often determined at national level; the same applies to supervision and financing.

- The types of higher education institutions and the degree programs are also determined nationally.
- Even research is national in that it is primarily funded at national level and that its economic and social usefulness is considered at national level.

Second, higher education is not primarily understood as regional or local, but as national. Indeed, in the majority of countries in the world, the rules and funding of higher education are decided "centralistically" for the whole country. However, there is also a not inconsiderable number of countries in which regional state units decide on a variety of state tasks. In Europe, for example, not only the Federal Republic of Germany has such a federal structure, but also Austria, Switzerland and, to a certain extent, Great Britain. Outside Europe, for example, the United States of America, Canada, Brazil and Australia should be mentioned.

It differs from case to case how great the regions' organizational rights over universities are and how much the universities of a country actually differ significantly according to the regions:

- In some of these federal systems, the higher education system is controlled nationally and is therefore also nationally uniform (e.g. in Austria).
- In exceptional cases, all organizational rights lie with the regions and the differences between the universities between the regions are so great that one can hardly speak of a national system (e.g. in Switzerland).
- In the majority, however, there are far-reaching regional design and control rights, but also national influence; Despite regional peculiarities, we have identified clear national similarities between the universities (e.g. in the USA and Germany).

2. The quantitative-structural shape

If we want to find out something about the "university system" of a country, we expect to receive particularly detailed "quantitative-structural" information. Why do we like to be provided with quantitative-structural information?

There are three main reasons:

- They are there to give us an initial orientation.
- These are also features that can be shaped by the state and politics.

¹ ENDERS, E., DE BOER, H. F., WESTERHEIJDEN, D. F. (2011): Reform of Higher Education in Europe.

- Finally, we receive largely “objective” information that any expert can give us without unleashing an argument with other experts.

There is one point in which system representations usually offer little information: What is the “quality” of higher education? How good are the students when they graduate? How good is the research? What can the students do particularly well and what less well at the end of their studies? What is particularly cultivated in the efforts to improve research quality and what tends to be neglected?

3. A comparative point of view

Looking at single or multiple higher education systems other than one's own country's is often chosen in order to possibly draw conclusions for one's own country.

- First of all, the comparative view broadens our horizons.
- Second, we seek explanation: we ask why the observed higher education system has the shape we observe.
- Third, we evaluate the higher education system or selected features.
- Fourth, if we evaluate another country's system or selected features positively in comparison to our own country's higher education system, we try to clarify to what extent another country's experience is “transferable” for our own country, that is, to what extent the features evaluated as positive could be introduced in the same or similar form in our own country and would then also have similar effects.

In addition, the international comparison is of great interest to all those who want to work or already work across borders: What can I expect if I want to study in another country? Which universities in other countries are similar to mine?²

Comparative and cross-border approaches have been increasingly interlinked: According to which characteristics should the higher education systems of the European countries align with each other in order to facilitate collaboration in research, exchange of students and later employment of graduates in another exchange of students and graduates in another country? And, according to which characteristics should differences remain in order to preserve the particular cultures and to be able to learn from contrasts?

3.1. “Expansion” - a big topic by the Comparison of University Structures

The international comparison of higher education systems can be structured in very different ways

---

² PĽAVČAN, P. (2019): PIRLS - TIMSS - PISA: Vzdelávanie a kvalita.

We can concentrate on individual characteristics. How long does it usually take to study mathematics in Sweden and how long in Austria? Is the percentage of gross domestic product spent on university research in the Netherlands lower than in Japan? We can include cross-cutting issues, as they are often included in scientific research and in political discussions.

In the past decades, two such overarching themes have been raised particularly frequently in international comparisons of higher education systems, “Expansion” and “Differentiation”. By expansion we understand the development that more and more people are studying. Expansion basically denotes a process. However, the term is often also used to express that a state of an “expanded” university system has been reached. Expansion is not usually expressed in terms of changes in the absolute number of universities or students. We cannot measure the expansion of universities - in terms of teaching and learning - only with the number of new students. Although this says a lot about the will and educational opportunities, possibly also about the required size of the higher education system and the expected costs. Not all students complete their studies successfully, and the so-called dropout rates among students differ significantly between the economically advanced countries. The importance of the various topics varies greatly from country to country. In some countries, we can also see that the expansion is assessed mostly positively, while in other countries the assessments tend to be negative.

3.2. “Differentiation” – another main topic

“Differentiation” refers to a process of increasing differences between the universities or study programs. However, the term is also used to indicate the degree of difference or uniformity of the universities or courses. We can see that some national higher education systems are fairly undifferentiated overall and others are highly differentiated; the former applies e.g. in case of Germany, for example, and the latter to the USA. We can also see that in some countries certain differentiators play a major role, while in other countries completely different differentiators play a role.

In general, it is undisputed in higher education research and in the higher education policy debate that modern, expanded higher education systems have to be differentiated.³ However, there are just as many differences of opinion about the type and extent of differentiation as there are about the desired degree of university expansion. For example, the following questions are raised: Is the higher education system so differentiated that students take up the courses that correspond to their wishes, skills and career prospects?

---

³ PĽAVČAN, P., KOBYLAREK, A., GOLESTANI, T. A. (2021): Educational priorities in a post pandemic world.

Is differentiation a trick to put off the educationally disadvantaged and insecure with modest courses? Do areas for the “elite” have to be maintained in a “mass” system?

The international comparison can certainly not answer such questions conclusively. However, it can contribute to a more informative and factual search for a solution.

3.3. Methodological problems of comparing higher education systems

The analysis of a national higher education system or an international comparison of higher education systems face major methodological problems. And these are not only problems of a scientific nature, but also very practical questions connected with them. For example, we need to distinguish between universities and higher education courses. Because there are also universities that offer non-university education. Or there are institutions that do not primarily have other tasks than research and teaching in higher education, but which offer higher education courses. In some countries, courses can be offered by a (research) academy or a professional association.

The question also arises as to what a student is. This is also much more difficult to determine than one might think at first glance. This may be defined uniformly in individual countries, but in an international comparison we observe different registration practices.

- In some countries, this is a full-time student: In this case, neither part-time students nor distance learning students are counted.
- In some countries a difference between a full-time and a part-time student is not registered.
- Some universities designate "full-time equivalents": Two students who study half of the normal study program in one year are counted as a "full-time equivalent" as well as one full-time student.
- In many countries temporary foreign guest students (e.g. Erasmus students) are not counted as students.
- Participants in further education courses, language courses, summer schools, etc. are usually not counted as students, but there are exceptions too.
- PhD students are counted as students in the US and many other countries around the world.

These difficulties of definitions and comparisons are of practical importance. International comparisons of the higher education systems for students who cross national borders before, during or after their studies are of particular practical importance: to what extent is their previous education recognized after such a change? Finally, it should be borne in mind that if the differentiation between universities of the same type increases (for example, if the quality differences between universities increase), then the recognition of prior achievements when moving between universities in the same country or different countries becomes more and more difficult; the same applies accordingly

to the recognition of previous education at the start of studies and the recognition of qualifications in the profession. If more differentiation, more mobility and more recognition are called for in political discussions at the same time, one thing is certain: that all three goals cannot be successful at the same time.⁴

4. Conclusions

Statistical information is, in many cases, collected and presented in order to provide an opportunity for a variety of institutions and individuals to examine their perceptions and picture of reality, and thereby take changed directions of action. They are of great value, because they offer a mirror for a variety of ideas and practices. Very often, however, existing data is processed according to certain political maxims. In an international comparison, this can mean, for example, that countries are classified according to their progress towards goals that are generally considered important or according to the degree of “modernization” achieved. The European Commission, for example, undertakes this in its annual report on “progress towards common European objectives. The European Commission names “promoting equity, social cohesion and active citizenship” and “encouraging creativity and innovation, including entrepreneurship” as additional areas.

Politicians could argue that shortening study times (e.g. introducing graded study structures) can enable a cost-neutral increase in capacity and thus expansion. Does such an argument seem plausible to us against the background of political demands for greater expansion of lifelong learning? E.g. in Germany, technical colleges and universities are seen as an example of the differentiation of the higher education system. With the introduction of bachelor's and master's courses, some critics (especially from universities) fear that this differentiation will be abolished. What are the pros and cons of such an argument? Are there any indications that in the future differentiation will be based less on formal structures and more on university profiles?

5. Literature

- ENDERS, E., DE BOER, H. F., WESTERHEIJDEN, D. F. (2011): Reform of Higher Education in Europe. Sense Publishers, Rotterdam.
- PLAVČAN, P., KOBYLAREK, A., GOLESTANI, T. A. (2021): Educational priorities in a post pandemic world. In: Journal of education culture and society. - Vroclav : Fundacja Pro Scientia Publica, č. 2.
- PLAVČAN, P. (2019): PIRLS - TIMSS - PISA: Vzdelávanie a kvalita. 1. vyd. Brno: MSD.
- PLAVČAN, P. (2019): The comparison of PISA educational results with gross domestic product in member states of European Union. In: CBU

---

⁴ PLAVČAN, P. (2019): The comparison of PISA educational results with gross domestic product in member states of European Union.

International Conference Proceedings 2019.
Innovations in Science and Education. - Praha : CBU
Research Institute.

Adequacy of the concept of human rights to the information society

Magdalena Sitek

Alcide De Gasperi University of Euroregional Economy

Abstract

For several decades, there have been far-reaching changes in the structure of society and in the behavior of individuals. These changes are caused by the progressing computerization of the society. ICT technologies and devices contribute to the departure from the traditional society, operating on the basis of analog technologies, to a diffuse society operating in virtual reality. From this perspective, a question arises as to the adequacy of the traditional concept of human rights to its way of existing in cyberspace. The analysis of two selected human rights shows that their content has undergone a profound modification as a result of the changes currently taking place in the social structure. Therefore, a doctrinal discussion is necessary, as well as legislative actions adjusting both the concept of human rights and individual human rights to the new reality should be taken.

Key words

Human rights, information society, analogue society, ICT, up-to-date human rights, parents' right to bring up a child, rights of the majority and minorities

1. Introduction

Thanks to ICT tools, human activity has been gradually shifting to the Internet or, in other words, to the virtual world for several decades. Not only interpersonal contacts, but also contacts between legal persons or entities without legal personality take place using the Internet.¹ The transfer of most of human activity to the Internet has quite significantly changed human life, interpersonal contacts, as well as the functioning of the micro and macro society.

Hence, we are currently talking about the emergence of an information society for which intangible goods are important, equivalent, or more valuable than material goods. In this world, virtual contacts prevail over real contacts.² In this view, a question arises about the adequacy of the concept of human rights created in certain historical conditions, including technological and economic ones, to the contemporary society dealing with the collection, storage and processing of data collected in big databases. The attempts of a doctrinal discussion on the adequacy of the concept of human rights to the virtual world have been made since the beginning of the 21st century.³

2. The analogue community and the information society

The Universal Declaration of Human Rights of 1948, as well as the European Convention on Human Rights of 1950 - the basic legal acts in the human rights system, were created in the times of the analog community built not only on the bases of the traditional value system, but also on the use of electrical devices. These devices were helpful not only in the performance of home or office work, but also were used to communicate with the world. Hence, the symbol of the analog community is a washing machine, an electric typewriter, a radio, a TV set, or a cinema. The use of the analog technique (the theory of circuits and signals) did not cause significant changes in the functioning of a culturally shaped individual, family, community, state or even the international community. In addition, the analog technique contributed to greater integration of the family, for example by listening to the radio, watching programs or movies on TV, or going to the cinema together. The matches of the national team watched on television also integrated the nation and undoubtedly aroused patriotic feelings among viewers and fans⁴.

¹ According to data from the Central Statistical Office of Poland (GUS), in 2018 approximately 83% of the population used the Internet in the EU. Most in Norway and Denmark - over 95%, and in Poland - 75%. See: Information society in Poland. Results of statistical surveys in the years 2015–2019, Warszawa-Szczecin 2019: 159. Online: https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5497/1/13/1/spoleczenstwo_informacyjne_w_polsce_wyniki_badan_statystycznych_z_lat_2015-2019.pdf [access: 7.06.2022].

² SITEK, M., SUCH-PYRGIEL, M. (2018): *Wpływ cyberkultury na prawa człowieka*. Journal of Modern Science 4.39: 201-215; NOVIKOVA, K. (2016): *Informacja, wiedza, technologia w wybranych koncepcjach zmiany społecznej*. Journal of Modern Science 2.29:71-92; SCHULTZ, W.F. (2002): *Human Rights and Cyberspace*, New Perspectives Quarterly 19.2: 94–97.

³ MANSELL, R. Introduction – Human Rights and Equity in Cyberspace. In A. MURRAY,- M. KLANG, (2005): *Human Rights in the Digital Age*, The Glass House, London: 1–4.

⁴ The analog community or the analog reality has been the subject of numerous sociological and technical studies. See: HORNE, J. (2011): *Is Reality digital or analog*, Foundational

The legal, social, political, or family order established for centuries, based largely on anthropocentrism, was not significantly destroyed by the globalization emerging in the 20th century, the basis of which was undoubtedly the use of analog technology. It is for this order that the concept and content of individual human rights were developed, which were written in the above-mentioned legal acts, modeled on the cultural heritage of Europe, on Christian values, on the 18th-century constitutional texts of the United States and on the French Declaration of Human and Civic Rights.⁵

As a result of the technological progress which took place in the last decades of the 20th century, analog technology was gradually replaced by ICT. Smartphones are the most widespread and recognizable product of this technology. All ICT devices can and *de facto* (in fact) create networks and ICT systems. As a result of these changes, and some even the technical and technological revolution, the information society was born.

The information society is characterized by a far-reaching individualization of human activities in isolation from traditional social structures such as family or nation. ICT devices allow for uncontrolled collection of data, decentralized storage, and analysis. Free flow of information allows for transnational and cross-border interpersonal contacts and the creation of new micro and macro social groups in a virtual space. This state of affairs has a significant impact on the existing social structures, including the family, and on value systems operating within traditional communities. Political, economic and, most importantly, also cultural, and axiological boundaries have disappeared or have been relativized.⁶ It can even be said that the disaggregation of the traditional

society and interpersonal ties, typical of an analogue society, is taking place quite dynamically.

The technological and technical changes presented above, as well as changes in human behavior in the individual and social dimension, indicate the legitimacy of the question raised in the introduction, about the adequacy of both the general concept of human rights and individual and particular human rights written down in the text of the Universal Declaration of Human Rights or in other acts of international law.

3.Philosophical grounds for departing from the anthropocentric vision of the world

The changes taking place in the digital world, mentioned in the previous point, are supported by earlier philosophical trends. Already in the nineteenth century, zoocentric or biocentric philosophical trends shook the foundations of an anthropocentric vision of the world⁷. In turn, in the mid-twentieth century, the content of ecocentric philosophy and the rights of national, religious, and ideological minorities began to be strongly emphasized. These philosophical currents quite significantly contribute to the weakening of the traditional concept of human dignity resulting from the current of anthropocentric philosophy⁸. It is in the trend of environmentalism that the position of human being in relation to other beings is weakened by an attempt to grant rights to animals analogous to humans or by postulating protection of the natural environment and its resources in isolation from human being and her or his rights.⁹

The combination of the above-mentioned philosophical trends with the rapid development of ICT tools made the processes of changes in the organization and functioning of human being and society accelerate at the end of the 20th century. A virtual environment for human activity was created. This, in turn, resulted in far-reaching changes in the

---

Questions Institute: 1-9. In: <http://www.iiis.org/Horne.pdf>; CHMIEL, A. - SZYMAŃSKI, P. (2014): *Smutek pokolenia translatorów*, In: (eds.) M. WYSOCKA-PLECZYK, K. TUCHOLSKA, *Człowiek zalogowany*, Biblioteka Jagiellońska, Kraków: 77-92.

⁵ Wszystkie późniejsze akty prawne pochodzące z XIX i XX wieku dość szeroko czerpały z rozwiązań przyjętych w Konstytucji Amerykańskiej czy też treści przyjętych w deklaracji francuskiej. Oba te akty prawne znajdują się u podstaw wielu współczesnych rozwiązań przyjętych w konstytucjach czy w aktach prawa międzynarodowego.

All later legal acts from the nineteenth and twentieth centuries quite extensively drew on the solutions adopted in the American Constitution or the content adopted in the French declaration. Both these legal acts are at the basis of many modern solutions adopted in constitutions or in acts of international law. See: SITEK, M. (2022): *Prawa człowieka. Pomędzy ideologią a polityką*. Polityka i Społeczeństwo 20.01: 145-159; SLIWINSKI, E. (2022): *O ochronie przed maltretowaniem na podstawie VIII Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych w odniesieniu do art. 3 Europejskiej konwencji praw człowieka*. Przegląd Sejmowy 2: 151-180; NUGRAHA, I.Y. (2022): *Popular Sovereignty and Constitutional Referendum: Can "The People" be Limited by Human Rights?*. German Law Journal 23.1: 19-43.

⁶ PINSONNEAULT, A. - KRAEMER, K.L. (1993): *The impact of information technology on middle managers*. *Mis Quarterly*: 271-292.

⁷ The representatives of the zoocentric trend promote animal rights aimed at preventing cruelty to animals, supporting their health and animal welfare in agriculture, in scientific research and in sport. The main representatives of this philosophical trend are P. Singer and T. Regan. See: HANLON, A.J. - MAGALHÃES-SANT'ANA M. (2014): *Zoocentrism*. In: ten HAVE H. (eds) *Encyclopedia of Global Bioethics*. Springer 2014; REGAN, T. (1983) *The case for animal rights*. University of California Press, Berkeley. Representatives of the biocentric egalitarianism trend assume that each life has the same value. See: TAYLOR, P. (2008): *Biocentric egalitarianism*. *Environmental ethics: Readings in theory and application* 5: 139-54.

⁸ MADEJ, M. (2016): *Fundusze strukturalne Unii Europejskiej jako narzędzie zapobiegania wykluczeniu społecznemu mniejszości narodowych i etnicznych*. In M. SITEK, M. SUCH-PYRGIEL (eds.), *Jednostka – zbiorowość – państwo w dobie społeczeństwa ponowoczesnego. Spojrzenie interdyscyplinarne*, WSGE, Józefów: 53-70.

⁹ Universally understood ecology aims to protect the natural environment, protect resources, species, genetic diversity, and biodiversity. See: BONENBERG, K. (2015): *Istota ekologii i jego społeczne znaczenie*, *Aura* 8: 15-18.

organization of activities of both individuals and society as a whole.

Is it possible, then, from this philosophical perspective to speak about the topicality of the traditional concept of human rights? How does national or international legislation, including the European Union's regulations, respond to the changes which are taking place? After all, is it still possible to speak of the principal place of human being? Hence, an attempt to find answers to the questions and expressed doubts is the subject of further analysis in this studies. First, however, it is necessary to characterize the information society, which will undoubtedly allow for a fuller answer to the above questions.

4.Characteristics of the information society

The basic characteristic of the information society is the digital revolution, also known as the fourth industrial revolution (4.0). This process is driven not only by the progress in the creation of new generation ICT tools, but above all by the development or implementation of computerization in various areas of public life, especially public administration, security authorities and health services, as well as basing decision-making processes on virtual simulations and data processing real-time changes in machine-machine, machine-human communication strategies. The basic components of the systemic industry 4.0 are: cyber-physical systems, the Internet of Things, the Internet of Services, and smart factories.¹⁰ This state of affairs has quite a significant impact on the behavior and attitudes of an individual, society, state, and the global community.

Thanks to ICT technologies, the individual starts to operate simultaneously in many virtual environments, the sum of which creates a virtual world. An individual functioning in various social networks can easily change her or his identity or self-presentation.¹¹ In the virtual world, there are physically non-existent entities, such as avatars. They cannot be touched, measured, or weighed. Their virtual existence only makes sense in the interaction which occurs between these virtual creations or between them and humans, for example - in computer games. At the same time, the virtual world may contain references to real, physically existing elements which are also digitized, for example: exhibits in museums, books in libraries or archival materials in archives.¹² Thus, the

---

¹⁰ FURMANEK, W. (2018): *Najważniejsze idee czwartej rewolucji przemysłowej (Industrie 4.0)*, Dydaktyka informatyki 13: 55-63; Xu M., - DAVID, J. M - SUK, H.K. (2018): *The fourth industrial revolution: Opportunities and challenges*, International Journal of Financial Research 9.2: 90-95.

¹¹ P. MAZUREK, (2006): *Internet i tożsamość*. In: D. BATORSKI, M. MARODY, A. NOWAK (eds.), *Spoleczna przestrzeń Internetu*, SWPS Academica, Warszawa: 113-132; GLUESING, J.C. (2008): *Identity in a virtual world: the coevolution of technology, work, and lifecycle*, NAPA Bulletin 30.1: 70-88.

¹² SITEK, B. (2021) *The Concept of Things in the Virtual World from the Theory of Human Rights for Property*. In I.

information society allows for the multiplication of interpersonal contacts, most often, however, without physical contact. This state of affairs has an impact on the shaping of the psyche of an individual, especially of children and adolescents. There is an increasing lack of human capacity to negotiate, tolerate or make concessions to others.

Another feature of the information society is the slow blurring of the boundary between humans and robots. Today, technological progress allows us to build robots which mimic the voice, and even the way of a human being inferring. In a telephone conversation with representatives of many companies, the average interlocutor does not fully realize that she or he is talking to a machine. In 2017, Hong Kong-based Hanson Robotics built the most intelligent humanoid robot named Sophia. The King of Saudi Arabia gave this robot the citizenship of his country. This robot participated in one of the UN panels in 2018.¹³ In the United States, machines conduct proceedings in minor offence cases and issue sentences (AI judges). In addition, the robots began to be blamed. Thus, some thinkers are starting to talk about the robot community.¹⁴

5.Possible impact of virtual reality on human rights

ICT tools allow an individual to separate her or himself from the family, social, national, and even civilization nest characteristic of the analogue technology era. In a digital society, an individual does not have to leave the room or get up from the computer, tablet, or smartphone to work, learn, explore the world, gain new qualifications, even academic degrees, exchange thoughts and views, and participate in promotions or protests.

The impact of this on the content of many human rights transformations is, however, primarily related to the flow of information through the use of the global Internet network. In contrast to the analog world, in the virtual world, information reaches the recipient in real time. The lack of any state control over the production and distribution of information makes it relatively easy to change the consciousness of an individual, her, or his point of views, and thus her or his worldview. Every person and every micro or macro social group created on the Internet can spread their ideology, their worldview and impose it on the majority, regardless of nationality or religious affiliation.¹⁵

FLOREK, I. LAKI I. (eds.), *Human Rights - From reality to the virtual world*. WSGE, Józefów: 161-177.

¹³ Neves, M.D.C.P (2021): *Contemporary threats to Human Dignity: its Interfaces and Erosion*. In: J.M. PUYOL MONTERO, *Human dignity and law. Studies on the dignity of human life*, Triant lo blanch, Valencia: 73-43.

¹⁴ HALLEVY, G. (2010): *I, Robot-I, Criminal: When Science Fiction Becomes Reality: Legal Liability of AI Robots Committing Criminal Offenses*. Syracuse Journal of Science and Technology Law: 1-10; VOLOKH, E. (2018): *Chief justice robots*. *Duke Law Journal* 68: 1135-1192.

¹⁵ KRUSZEWSKA, A. (2013): *Mass media i edukacja*. In: D. ZEGZUŁA, E. SMYRNOVA-TRYBULSKA (eds.),

In addition, ICT tools allow the collection of a huge amount of information, which is most often introduced to ICT tools by the people who use them. The symbol of such a tool has become a mobile phone (smartphone) which allows a person to take photos, videos, save personal data and passwords. ICT tools allow for quick and direct posting of data on the web through applications such as Facebook, YouTube, or others.¹⁶ Thus, huge databases (big data) are created. The management of this data is decentralized, and illegal data circulation or controlled data leaks, despite the existing national or international legal regulations, is a very thriving business in the international gray sphere of cyberbusiness.¹⁷ Thus, an individual is no longer a subject but an object which can be profiled on the basis of data collected in various databases in order to use its needs, opportunities, and weaknesses for business, political or even criminal purposes.

6.Examples of the new wording of human rights

The abovementioned description of the information society leads to an analysis of two selected examples of changes in the content of human rights which have occurred as a result of the increasing use of ICT tools allowing for the building of a virtual world. There are: the first one - the parents' right to raise a child in accordance with their system of values and the second one - the protection of minority and minority rights and its influence on the relationship of the minority with the majority.

The parents' right to raise a child in accordance with their beliefs results from the article 48 of the Constitution of the Republic of Poland, in which the legislator decided that *parents shall have the right to rear their children in accordance with their own convictions*. The doctrine takes into account that this law is natural. In the objective understanding, it is a set of norms regulating the legal relations between parents and children. Parents' rights to bring up a child, understood in this way, prohibit any interference by third parties, including public authorities, in the legally protected sphere of parents' behavior.¹⁸ The content of this article shows that parents have the right

---

Aktuálne otázky prírodovednotechnických predmetov a prierezových tém v primárnej edukácii. Konferenca Online. Uniwersytet Śląski, Katowice: 170-181

¹⁶ MARCINKOWSKI, C. (2019): *Cyberkultura życia codziennego w drugiej dekadzie XXI wieku*. Journal of Modern Science 43(4): 169-182.

¹⁷ DYGNOTOWSKI, S. - DYGNOTOWSKI, W. (2020): *Legal basis of cybersecurity on the background of polish and UE legislation*. Journal of KONBiN 50.4: 321-329.

¹⁸ OSSOWSKA-SALAMONOWICZ, D. GIŻYŃSKA, M. (2018): *Prawa rodziców w zakresie wychowania moralnego i religijnego dzieci w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*. Studia Prawnoustrojowe 41: 227-235; BANASZAK, B. (2012): *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa: 299-303; STECKO, S. (2017): *Konstytucyjne prawo dziecka do wychowania w rodzinie*. Przegląd Prawa Konstytucyjnego 4(38): 195-206.

to control the content of the information provided to their children.

The subjective entitlement of parents to raise a child in accordance with their system of values extends until they reach the age of majority. Of course, as a child grows up, the parents' right is gradually limited, resulting for example from the article 70 (1) of the Polish Constitution and the article 31 sec. 1 of the Education Law of 14th December 2016,¹⁹ in which the legislator introduced compulsory education. The core curriculum for compulsory education is defined in the regulation of the Minister of National Education, and parents must accept it. However, the introduction of such a legal act constitutes an obvious and organically necessary right of parents to educate them according to their own system of values but it does not abolish this right.

The introduction of tele-information devices, especially smartphones, makes parents lose control over the content of read texts, watched movies, watched advertisements or friends made by the child on the Internet. An example of this is an aggressively conducted on the Internet advertising campaign by the business sector, benefiting from abortion, euthanasia, and the production of weapons, quite effectively contribute to changing views and changing the value system, especially of children and adolescents. Parents using traditional educational methods, such as conversation or persuasion, are not able to compete with *prima facie* extremely attractive advertising campaigns conducted with the use of ICT tools, often with the use of social engineering methods, especially manipulation of statistical data, intrusive persuasion with the use of antonyms such as progressive and backward, new, and old ideas, secular and religious.²⁰

As a result, mental changes occur, and groups interested in these changes or benefiting from them easily carry out statutory changes which make changes to the system of values and deprive parents of the right to raise a child in accordance with their beliefs. An example of this can be the campaign for equality and freedom conducted on the Internet regarding full and free access to abortion. Assuming a priori that conducted the public opinion polls are reliable, in 2010 half of Poles were against legalizing abortion,²¹ but already in 2019 abortion up to 12 weeks is accepted by 66% of Polish people. As it may be seen, after several years of intense campaigning, views on

---

¹⁹ t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 (Journal of Laws, 2021, item 1082).

²⁰ NIEDZIÓŁKA, I. (2014). *Dziecko jako konsument*. Journal of Modern Science 1.20:419-430; GĄSIÓREK, I. (2017): *Nowe technologie jako zagrożenie dla funkcjonowania dzieci i młodzieży. Rodzina wobec wyzwań XXI wieku*. In T. GRACA, D. ŁĄŻEWSKA, eds, *Edukacja humanistyczna w kontekście technicyzacji w XXI wieku. W poszukiwaniu pedagogicznej równowagi*, WSGE, Józefów 2017: 79-96.

²¹ *Opinie na temat dopuszczalności aborcji*. CEBOS. Komunikat a badań. Warszawa 2010. In https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_100_10.PDF [access: 12.06.2022].

abortion have been significantly changed, or at least significantly relativized.

Based on campaign to promote total access to abortion, understood in the spirit of the recent statement by French President Emmanuel Macron, - the human right to abortion, many European countries have changed their laws in this regard. Due to the widespread nature of the debate on the right to abortion, the change in the law in Spain regarding the possibility of abortion by a minor was almost unnoticed. In the draft law on the protection of sexual and reproductive rights and the guarantee of voluntary termination of pregnancy, being processed by the Spanish legislator, it is proposed that a girl who has reached 16 years of age may have an abortion without the consent of her parents.²² Thus, the Spanish legislator even excluded the possibility of bringing up a child in accordance with its worldview.

Another example of a change in the content of human rights under the influence of ICT tools may be the change in the relationship between the majority and the minority.²³ There is no doubt that it is legitimate to guarantee the subjective rights of all minorities operating within the majority. Anyway, the normative protection of minority rights can be noted already in the 16th century when in Warsaw Confederation of 1573, the equal rights to all religions were guaranteed.²⁴ However, excessive emphasis on the rights of minorities may result in the dispersion of the majority, and even its dominance and marginalization by national, ethnic, religious, cultural, or sexual minorities.

The Internet, together with the use of social engineering, makes it possible to destroy the traditional relations between the majority and the minority of the society quite quickly. Socio-technical emphasis with the use of ICT tools only for negative

behaviors of the majority and negative experiences of minority groups causes the majority to become indifferent and lose their previous identity. This is because minority social groups are better organized, especially on the Internet. They better conduct self-promotion and promote their value system. By using ICT tools, smaller social groups can more easily discredit the majority of society by defamation of the leaders of majority social groups or using antinomies in the public discourse, such as progressive ideas of minorities and the backward lifestyle of the majority.

The recent changes in Spanish law are an example of a normative disturbance of the relationship between the majority and the minority. The parliament of the Autonomous Community of Castilla-La Mancha in central Spain adopted in May 2022 a law on the protection of sexual minorities. This piece of legislation introduces sanctions, including high financial penalties, for alleged attempts to harm the LGBT community, which is a minority. Moreover, on the basis of the same legal act, the LGBT's right to popularize gender ideology and postulates of sexual minorities was legalized in all sectors of social life, it means - in the activities of public administration, social welfare, health care, education, economy, and the media. The use of new ICT technologies for these activities will undoubtedly eliminate the traditional views of the majority from public circulation.

The phenomenon of discrimination against the majority by the minority will be further exacerbated by the introduction of a special type of sanctions for the breakdown of new regulations. These sanctions include: the possibility of temporarily depriving the perpetrator of professional activity or performing public functions. In addition, the accused is required to prove that her or his action was objective and reasonable in order not to be convicted. Thus, the Spanish legislator abolished the fundamental principle of criminal law, namely the presumption of innocence of the accused.

Subsequent legal provisions contained in the aforementioned legal act, passed by the votes of the socialists (PSOE), the center-right People's Party (PP) and liberal Citizens (Cs), allow, inter alia, conducting classes in schools in the region to promote gender ideology, as well as identifying by students with a gender of their choice, which may be different from the biological one. It is also forbidden to conduct therapy and psychological activities supporting people who want to change their sex.

Without denying the right of the LGBT community to act freely, including publicly expressing their views, it should be stated that the new legislation supported by ICT devices in one of the regions of Spain is the basis and tool for the missionary activities of LGBT communities in order to change the views of the majority. The introduced penal sanctions, quite severe, refer to the practice of political correctness from the times of real socialism.

²² VALDES, I. - BRUNET, J.M. (2022): *La nueva ley del aborto permitirá interrumpir el embarazo a partir de los 16 años sin permiso de los padres*, El País z 11 maja 2022 r. In <https://elpais.com/sociedad/2022-05-11/la-nueva-ley-del-aborto-permitira-a-las-chicas-a-partir-de-16-anos-interrumpir-su-embarazo-sin-permiso-de-los-padres.html> [access: 12.06.2022].

²³ The terms "majority" or "minority" mainly belong to sociological terminology, but they are also used in legal and legal language. Both concepts are quantitative in nature. See: BARWINSKI, M. (2004): *Pojęcie narodu oraz mniejszości narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym*. Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica 5: 59-74.

²⁴ Nowadays, such rights are granted especially to national and ethnic minorities in the article 14 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, in the article 21 paragraph 1 of the Charter of Fundamental Rights, and in subsequent conventions, as well as in the article 35 of the Polish Constitution and ordinary legislation as in the Act of 6th January 2005 on National and Ethnic Minorities and Regional Language (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 823 - Journal of Laws, 2017, item 823.). See: ZALESKI, W.J. (1932): *Międzynarodowa ochrona mniejszości*, Biblioteka Narodowa, Warszawa; BYCZKOWSKI, J. (1976): *Mniejszości narodowe w Europie 1945-1974*, Instytut Śląski, Opole; TOMASZEWSKI, J. (1991): *Mniejszości narodowe w Polsce XX wieku*, Editions Spotkania, Warszawa.

7. Conclusion

Progress is undoubtedly a blessing to humankind. Thanks to it, human life has become easier than even 50 years ago. In many parts of the world, hunger has been eradicated, mortality has been decreased, especially among children, and unemployment has been significantly reduced. Thanks to advances in ICT, there has been a shift from an analogue society to an information society. The world is not only a global village where information travels at the speed of light (optical fibers), but most of all people move freely in the virtual world. It can therefore be concluded that currently humanity is on its way from an analogue society to an information society built with the use of ICT tools.

This progress, built on the basis of ICT tools, creates a new community, or in fact, the restructuring of traditional society is taking place. Undoubtedly, it is mainly the traditional family or nation which is losing its importance. Thanks to ICT devices, new micro and macro communities are created in the virtual world, which are independent of the current political, economic, religious, or axiological boundaries. This, in turn, causes far-reaching changes in the social structure as well as in the concept and content of individual human rights.

New ICT technologies make it possible to spread and impose to most people new philosophies which cause the blurring of the boundaries between human being and other beings, especially animals, nature, and virtual objects. In this context, human dignity, as the basis of the traditional concept of human rights enshrined in the Universal Declaration of Human Rights, is of less and less importance. Human dignity when confronted with the rights of animals, the natural environment, or the rights of products in the virtual world is of less importance. ICT tools allow for a fairly quick change of the views of the majority under the influence of the promoted ideas of minorities.

In conclusion, it should be stated that the transition from the analog world to the information or virtual world is undoubtedly a stage of human development. The work shows examples of a rather radical change in the content of two human rights. This shows that ICT tools combined with new philosophical trends have a real impact not only on the content of human rights, but also on the very concept of human rights. This article is part of the discussion on the concept of human rights in the information society, which will encourage international and national legislators to adjust the concept of human rights to the new reality.

8. Literature summary

BANASZAK, B. (2012): *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa.
BARWIŃSKI, M. (2004): *Pojęcie narodu oraz mniejszości narodowej i etnicznej w kontekście geograficznym, politycznym i socjologicznym*. Acta

Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica 5: 59-74.

BONENBERG, K. (2015): *Istota ekologizmu i jego społeczne znaczenie*, Aura 8: 15-18.

CHMIEL, A. - SZYMAŃSKI, P. (2014): *Smutek pokolenia translatorów*, In: (eds.) M. WYSOCKA-PLECZYK, K. TUCHOLSKA, *Człowiek zalogowany*, Biblioteka Jagiellońska, Kraków: 77-92.

CHRZCZONOWICZ, M. 66 *proc. Polaków za prawem do aborcji. Rekordowy wynik w sondażu Ipsos dla Oko.press*, In <https://oko.press/66-proc-za-prawem-do-aborcji/> [access: 12.06.2022].

DYGNATOWSKI, S. - DYGNATOWSKI, W. (2020): *Legal basis of cybersecurity on the background of polish and UE legislation*. Journal of KONBiN 50.4: 321-329.

FURMANEK, W. (2018): *Najważniejsze idee czwartej rewolucji przemysłowej (Industrie 4.0)*, Dydaktyka informatyki 13: 55-63;

GAŚIOREK, I. (2017): *Nowe technologie jako zagrożenie dla funkcjonowania dzieci i młodzieży. Rodzina wobec wyzwań XXI wieku*. In T. GRACA, D. ŁĄŻEWSKA, eds, *Edukacja humanistyczna w kontekście technicyzacji w XXI wieku. W poszukiwaniu pedagogicznej równowagi*, WSGE, Józefów.

GLUESING, J.C. (2008): *Identity in a virtual world: the coevolution of technology, work, and lifecycle*, NAPA Bulletin 30.1: 70-88.

HALLEVY, G. (2010): *I, Robot-I, Criminal: When Science Fiction Becomes Reality: Legal Liability of AI Robots Committing Criminal Offenses*. Syracuse Journal of Science and Technology Law: 1-10.

HANLON, A.J. - MAGALHÃES-SANT'ANA M. (2014): *Zoocentrism*. In: ten HAVE H. (eds) *Encyclopedia of Global Bioethics*. Springer 2014.

HORNE, J. (2011): *Is Reality digital or analog*, Foundational Questions Institute: 1-9. In: <http://www.iiis.org/Horne.Pdf>;

KRUSZEWSKA, A. (2013): *Mass media i edukacja*. In: D. ZEGUŁA, E. SMYRNOVA-TRYBULSKA (eds.), *Aktualne otázky přírodovednotechnických předmětů a přerezových tém v primární edukácii*. Konferencja Online. Uniwersytet Śląski, Katowice: 170-181

MADEJ, M. (2016): *Fundusze strukturalne Unii Europejskiej jako narzędzie zapobiegania wykluczeniu społecznemu mniejszości narodowych i etnicznych*. In M. SITEK, M. SUCH-PYRGIEL (eds.), *Jednostka – zbiorowość – państwo w dobie społeczeństwa ponowoczesnego. Spojrzenie interdyscyplinarne*, WSGE, Józefów: 53-70.

MANSELL, R. Introduction – Human Rights and Equity in Cyberspace. In A. MURRAY,- M. KLANG, (2005): *Human Rights in the Digitale Age*, The Glass House, London: 1-4.

MARCINKOWSKI, C. (2019): *Cyberkultura życia codziennego w drugiej dekadzie XXI wieku*. Journal of Modern Science 43(4): 169-182.

Neves, M.D.C.P (2021): *Contemporary threats to Human Dignity: its Interfaces and Erosion*. In: J.M. PUYOL MONTERO, *Human dignity and law*. Studies

- on the dignity of human life*, Triant lo blanch, Valencia: 56-76.
- NIEDZIÓŁKA, I. (2014). *Dziecko jako konsument*. Journal of Modern Science 1.20:419-430;
- NOVIKOVA, K. (2016): *Informacja, wiedza, technologia w wybranych koncepcjach zmiany społecznej*. Journal of Modern Science 2.29:71-92.
- NUGRAHA, I.Y. (2022): *Popular Sovereignty and Constitutional Referendum: Can "The People" be Limited by Human Rights?*. German Law Journal 23.1: 19-43.
- OSSOWSKA-SALAMONOWICZ, D. GIŻYŃSKA, M. (2018): *Prawa rodziców w zakresie wychowania moralnego i religijnego dzieci w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*. Studia Prawnoustrojowe 41: 227-235.
- P. MAZUREK, (2006): *Internet i tożsamość*. In: D. BATORSKI, M. MARODY, A. NOWAK (eds.), *Społeczna przestrzeń Internetu*, SWPS Academica, Warszawa: 113-132.
- PINSONNEAULT, A. - KRAEMER, K.L. (1993): *The impact of information technology on middle managers*. Mis Quarterly: 271-292.
- REGAN, T. (1983) *The case for animal rights*. University of California Press, Berkeley.
- SCHULTZ, W.F. (2002): *Human Rights and Cyberspace*, New Perspectives Quarterly 19.2: 94-97.
- SITEK, B. (2021) *The Concept of Things in the Virtual World from the Theory of Human Rights for Property*. In I. FLOREK, I. LAKI I. (eds.), *Human Rights - From reality to the virtual world*. WSGE, Józefów: 161-177.
- SITEK, M. - SUCH-PYRGIEL, M. (2018): *Wpływ cyberkultury na prawa człowieka*. Journal of Modern Science 4.39: 201-215;
- SITEK, M. (2022): *Prawa człowieka. Pomiedzy ideologią a polityką*. Polityka i Społeczeństwo 20.01: 145-159;
- STECKO, S. (2017): *Konstytucyjne prawo dziecka do wychowania w rodzinie*. Przegląd Prawa Konstytucyjnego 4(38): 195-206.
- ŚLIWIŃSKI, E. (2022): *O ochronie przed maltretowaniem na podstawie VIII Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych w odniesieniu do art. 3 Europejskiej konwencji praw człowieka*. Przegląd Sejmowy 2: 151-180;
- TAYLOR, P. (2008): *Biocentric egalitarianism*. Environmental ethics: Readings in theory and application 5: 139-54.
- TOMASZEWSKI, J. (1991): *Mniejszości narodowe w Polsce XX wieku*, Editions Spotkania, Warszawa.
- VALDES, I. - BRUNET, J.M. (2022): *La nueva ley del aborto permitirá interrumpir el embarazo a partir de los 16 años sin permiso de los padres*, El Pais z 11 maja 2022 r. In <https://elpais.com/sociedad/2022-05-11/la-nueva-ley-del-aborto-permitira-a-las-chicas-a-partir-de-16-anos-interrumpir-su-embarazo-sin-permiso-de-los-padres.html> [access: 12.06.2022].
- VOLOKH, E. (2018): *Chief justice robots*. Duke Law Journal 68: 1135-1192.
- Xu M., - DAVID, J. M - SUK, H.K. (2018): *The fourth industrial revolution: Opportunities and challenges*, International Journal of Financial Research 9.2: 90-95.
- ZALESKI, W.J. (1932): *Międzynarodowa ochrona mniejszości*, Biblioteka Narodowa, Warszawa; J. Byczkowski *Mniejszości narodowe w Europie 1945-1974*, Instytut Śląski, Opole.